

**J.E. Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai
Lietuvos Respublikos Seimo pirmininkui Viktorui Pranckiečiui
Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto pirmininkui Ramūnui Karbauskiiui
Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms
Lietuvos Respublikos Seimo Laikinajai grupei „Už šeimą“
Lietuvos Respublikos Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybai
Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai
Lietuvos radijo ir televizijos komisijai
Lietuvos žurnalistų sąjungai
Lietuvos radijo ir televizijos tarybai
Žiniasklaidai**

TAUTOS FORUMO REZOLIUCIJA

DĖL LRT SKELBIAMOS LAIDOS „SPALVOS. GĖJAI TĖČIAI“

2019 m. lapkričio 26 d. Vilnius

Dėl visuomenėje kilusio ginčo esmės

2019 m. spalio mėnesį portale LRT.LT buvo paskelbta laida „Spalvos. Gėjai tėčiai“, kurioje buvo pasakojamos dviejų homoseksualių porų istorijos (toliau – Laida). Šios poros, pasinaudojusios surogatine motinyste, pagalbinio apvaisinimo būdu susilaukė vaikų 1. Laida sukėlė rezonansą visuomenėje. Dėl to asociacija Kauno forumas, o taip pat grupė asmenų kreipėsi į Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybą ir Lietuvos radijo ir televizijos komisiją (toliau – Komisija) prašydami įvertinti, ar Laidoje nepažeidžiami nacionaliniai įstatymai, draudžiantys propaguoti netradicinius seksualinius santykius, t. y., ar tokio turinio laidos daro neigiamą poveikį nepilnamečiams, o jei kenkia, ar LRT ėmėsi Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatyme numatytų veiksmų, įpareigojančių riboti prieigą prie tokio turinio informacijos (Kreipimąsi pasirašiusiųjų nuomone, ši informacija pažeidžia Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą ir turėtų būti rodoma su „S“ ženklu).

2019-10-30 Žmogaus teisių stebėjimo institutas (Dainius Pūras), o 2019-11-04 Lietuvos žmogaus teisių centras (Birutė Sabatauskaitė) pateikė paaiškinimus Komisijai ir Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai, kuriuose nurodo, kad bet kokios laidos „Spalvos. Gėjai tėčiai“ ribojimai prieštarautų LR Konstitucijos saugomai saviraiškos laisvei, draudimui diskriminuoti seksualinės orientacijos pagrindu ir teisei į šeimos gyvenimo apsaugą.

2019-11-04 Komisija priėmė sprendimą, kad minėta laida nepažeidė įstatymo ir nepilnamečiams nekenkia (komisijos nariai Mantas Martišius, Ričardas Slapšys, Dalia Teišerskytė, Laurynas Jonavičius, Antanas Jonynas, Dainius Radzevičius, Algis Matulionis, Vincentas Vobolevičius, Vidmantas Mačiulis, Liudvika Pociūnienė) Už tokį sprendimą balsavo 8 iš 10-ies Komisijos narių, įskaitant Komisijos pirmininką.² Kai kurie Komisijos nariai ir LRT teisės skyriaus atstovai (Armenas Airapetianas) teigė, kad LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas (toliau – Įstatymas) yra moraliai ir teisiškai pasenęs 3.

2019-11-09 įvyko mitingas prie LRT būstinės (S. Konarskio 49, Vilniuje) „Atsisakau savo mokesčiais remti antikonstitucinę LRT“, kuriame mitingo dalyviai paskelbė reikalavimus:

*Užtikrinti LRT netendencingą informacijos pateikimą ir nuomonių įvairovę.
Nutraukti konstitucinės piliečių teisės reikšti savo nuomonę bei įsitikinimus ribojimą ir atsisakyti šališkumo atrenkant laidų dalyvius bei įvykių komentuotojus pagal pažiūras.*

1 <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000080626/spalvos-gejai-teciai>

2 <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/lietuva/komisija-neizvelge-lrt-pazeidimo-del-internete-rodytos-laidos-apic-gejus-tevus-56-1227966>

3 <http://alkas.lt/2019/11/07/mitinge-prie-lrt-bus-reikalaujama-nutraukti-smegenu-plovima-uz-mokesciu-moketoju-pinigus/>

*Nutraukti LRT transliacijose kitokios šeimos sampratos propagandą, nei nurodyta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Civiliniame kodekse.
Atstatydinti LRT generalinę direktorę Moniką Garbačiauskaitę-Budrienę.
Pašalinti iš LRT kitus šališkus ir angažuotus laidų vedėjus.
Siūlyti Seimui Estijos pavyzdžiu įsteigti Nacionalinio transliuotojo kontrolieriaus (žiniasklaidos ombudsmeno) instituciją.*

Tuo pat metu šalia vykusio mitingo buvo surengtas alternatyvus susirinkimas, kuriuo siekta sutrukdyti mitingo „Atsisakau savo mokesčiais remti antikonstitucinę LRT“ eigą. Jo dalyviai nesutiko su mitingo dalyvių keliamais reikalavimais, teigdami, jog taip siekiama suvaržyti žodžio ir informacijos laisvę.

Konstitucinės normos

Konstitucijos 38 str. skelbia, kad „Šeima yra visuomenės ir valstybės pagrindas. Valstybė saugo ir globoja šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Santuoka sudaroma laisvu vyro ir moters sutarimu. Valstybė registruoja santuoką, gimimą ir mirtį“. Šios Konstitucijos nuostatos patvirtina, kad šeima privalo būti saistoma biologiniais tėvystės ir motinystės ryšiais. Be to, valstybė neregistruoja kitokio šeimos sudarymo būdo, išskyrus santuoką, kuri sudaroma tarp vyro ir moters, o tai reiškia, kad ji negali pripažinti tos pačios lyties asmenų šeimos sudarymo Lietuvos Respublikoje juridinio fakto.

Konstitucinis Teismas 2019-01-25 nutarime yra išaiškinęs, kad „šeima yra neutrali lyties atžvilgiu“. Tačiau Konstitucijos reguliavimo erdvėje tai reiškia, kad šeimą gali sudaryti ne tik vyras ir moteris, bet ir vieniša mama ar tėtis su savo biologiniu vaiku (vaikais), bet ne tos pačios lyties asmenys. LR Konstitucija tos pačios lyties asmenų šeimos sukūrimo, juolab santuokos būdu, nenumato.

Konstitucijos 3 straipsnis skelbia, kad „Niekas negali varžyti ar riboti Tautos suvereniteto, savintis visai Tautai priklausančių suverenų galių. Tauta ir kiekvienas pilietis turi teisę priešintis bet kam, kas prievarta kėsina į Lietuvos valstybės nepriklausomybę, teritorijos vientisumą, konstitucinę santvarką“. Taigi keisti konstitucinę šeimos sampratą, propaguoti tos pačios lyties šeimas ar santuokas negali nei Konstitucinis Teismas, nei Seimas, nei jokia kita valstybės institucija ar pareigūnas, nei nacionalinis transliuotojas.

Tautos forumas konstatuoja:

Dėl Laidos rezonanso

Paskelbta laida „Spalvos. Gėjai tėčiai“, kurioje pasakojamos dviejų homoseksualių porų istorijos surogatinės motinystės, pagalbinio apvaisinimo būdu susilaukus vaikų, sukėlė rezonansą visuomenėje dėl Konstitucijoje ir LR įstatymuose neįtvirtinto ir todėl neįprasto šeimos kūrimo būdo propagavimo.

Dėl Laidos turinio

Laidoje teigiama, kad tos pačios lyties asmenų santuoka yra šeima, nors, kaip minėta, pagal Konstituciją Lietuvos Respublikoje tos pačios lyties asmenų santuoka, kaip šeimos teisinių santykių sukūrimo būdas, yra negalimas, o LR Civilinis Kodeksas ne tik kad nenustato, bet ir draudžia tokį šeimos atsiradimo pagrindą. LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 str. 2 dalies 16 punkte įtvirtinta, kad neigiamą poveikį nepilnamečiams darančiai informacijai priskiriama be kitų, kuria „... skatinama kitokia, negu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, santuokos sudarymo ir šeimos kūrimo samprata“. Laidos kūrėja (Elena Reimerytė) netgi deklaruoja, kad „mūsų tikslas – <...> padrąsinti visų kartų žmones išsivaduoti nuo visuomenės primestų amžiaus klišių“. Dėl to nekyla jokių abejonių, kad Laidoje skatinama „kitokia, negu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, santuokos sudarymo ir šeimos kūrimo samprata“, o tai reiškia, kad LRT Laida savo turiniu pažeidė įstatymą.

Laidoje formuojama nuostata, kad vyras (ir apskritai bet kas) gali būti mama, o tėvystė ir motinystė yra tik socialiniai vaidmenys (pvz., „Izabella turi du tėčius“). Tai vėlgi prieštarauja Civiliniame kodekse įtvirtintam tėvystės ir motinystės tarpusavio papildomumo principui, kuris reiškia, jog šeimoje augančiam vaikui vienodai reikšmingas tiek tėvo, tiek motinos vaidmuo, o tėvas ir motina negali vienas

kito visiškai pakeisti, bet vienas kitą papildo taip patenkindami vaiko prigimtinių poreikį turėti abiejų lyčių tėvus. Tėvystė ir motinystė nėra pakaitinės sąvokos.

Be to, Laidoje išsakyta pozicija neatitinka Vaiko teisių konvencijos 7 str.1 dalies (*vaikas turi teisę žinoti savo tėvus ir būti jų globojamas*) ir 9 str.1 dalies (*valstybės dalyvės užtikrina, kad vaikas nebūtų išskirtas su savo tėvais prieš jų norą*) nuostatų bei Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme (toliau – VTAPI) esančio geriausių vaiko interesų principo bei prieštarauja VTAPI esančiam biologinės šeimos prioriteto principui, apimančiam vaiko prigimtinių teisių augti biologinėje šeimoje ir išsaugoti giminytės ryšius, (pa)žinoti savo tėtį ir mamą, turėti ryšį su biologiniais tėvais (pvz., „*per Skaipą pakalbėjome su moterimi, kuri tapo mūsų surogate*“, „*Žinome tik anoniminę donorę*“).

Laidoje formuojama pozityvi nuostata apie etiškai ir morališkai nepriimtina ir Lietuvoje nelegalią surogatinę motinystę, kuri ne tik pažeidžia Vaiko teisių konvencijoje bei Lietuvos Respublikos įstatymuose įtvirtintą prigimtinių vaikų teisę turėti biologinius tėvus, bet yra laikoma viena iš prekybos vaikais formų. Laidoje formuojama nuostata, kad vaikas yra tarsi daiktas, prekė, priemone siekiamam tikslui pasiekti (pvz., „*komercinė surogacija*“, „*tuometu jau buvome pakankamai sutaupę*“, „*surogatei mokama 30 tūkst. JAV dolerių*“ ir kt.).

Tokiu būdu Laidoje formuojama žmogaus samprata, kuri nedera su prigimtinio kiekvieno asmens orumu, joje formuojamas ydingas moralinis įsivaizdavimas apie tai, kas yra šeima, kas yra tėvystė ir motinystė, kas yra vaikai, o taip pat siūlomi netinkami ir žmogaus orumą pažeidžiantys būdai šiuos lūkesčius realizuoti.

Dėl Komisijos sprendimo ir LRT veiklos

- Konstitucijos 7 straipsnis skelbia, kad „*Negalioja joks įstatymas ar kitas aktas priešingas Konstitucijai. Galioja tik paskelbti įstatymai.*“ Konstitucijos 29 straipsnyje įtvirtintas principas, kad „*įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs*“. Tame pačiame straipsnyje nurodoma, jog niekam negalima teikti privilegijų dėl jo lyties, socialinės padėties, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Nurodomu atveju kai kurie Komisijos nariai ir LRT vadovai manė turį privilegiją nepaisyti galiojančio LR Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo, neva pastarasis yra pasenęs. Atkreipiame dėmesį, kad teisėje galioja principas, jog „*griežtas įstatymas, bet vis dėlto įstatymas*“ (*Dura lex, sed lex*), todėl įstatymo yra privaloma laikytis. Kita vertus teisės normų aiškinimas yra teismų, o ne valstybės institucijų prerogatyva, o tai reiškia, kad Komisijos nariams ir LRT vadovams nėra suteikta teisė aiškinti galiojančias/negaliojančias įstatymo normas kurios nors vienos visuomenės grupės interesų naudai.
- Minėta, kad pagal šiuo metu galiojančias teisės normas šeima gali būti kuriama tik Konstitucijoje ir Civiliniame kodekse įtvirtintais būdais, o Įstatyme įtvirtinta, kad informacija, kuria skatinama kitokia, negu Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse įtvirtinta, santuokos sudarymo ir šeimos kūrimo samprata, priskiriama neigiamą poveikį nepilnamečiams darančiai informacijai. Todėl 2019-11-04 Komisijos sprendimas, jog Laida nepažeidžia Įstatymo ir nepilnamečiams nekenkia, yra nepagrįstas.
- Ydingi Komisijos narių bei LRT teisės skyriaus atstovo (*Armeno Airapetiano*) vieši pasisakymai, jog Įstatymas yra moraliai ir teisiškai pasenęs ir todėl juo galima nesivadovauti. Tai rodo Komisijos narių nepakankamą universalių žmonių vertybių (šeima, santuoka, gyvybė, valstybė) suvokimą ir leidžia abejoti kai kurių asmenų kompetencija bei jų teise dirbti atsakingą visuomenės švietimo ir švietimo priežiūros darbą. Kita vertus, teiginys, jog Įstatymas yra moraliai ir teisiškai pasenęs ir todėl juo galima nesivadovauti, suponuoja galimybę valstybės ar valdžios institucijoms ne tik šeimos vertybes ginančius, bet ir kitus įstatymus įvardinti pasenusiais ir jų nesilaikyti, kartu priimti netgi Konstitucijai prieštaraujančius siaurus atskirų interesų grupių poreikius tenkinančius įstatymus ir juos laikyti savalaikiais bei naudingais visuomenei ir valstybei. Nėra abejonės, jog tokie teiginiai atskleidžia dalies Komisijos narių ir LRT atstovų teisinį nihilizmą bei jų humanitarinės brandos ir teisinės kompetencijos stoką, jie yra nesuderinami ne tik su gero viešojo administravimo principais, bet ir kelia pavojų teisinės valstybės santvarkai bei Lietuvos valstybingumui, nes vadovaujantis tokia logika galima teigti, jog LR

Konstitucijos nuostatos „Suverenitetas priklauso Tautai“ (2 str.), „Lietuvos valstybės teritorija yra vientisa ir nedalijama į jokių valstybinių darinius“ (10 str.), „Valstybinė kalba – lietuvių kalba“ (14 str.) yra pasenusios ir galima jų nesilaikyti. Šiuo atveju atitinkamos institucijos turi spręsti dėl minėtos Komisijos narių (8 iš 10-ies) pakeitimo kvalifikuotais specialistais.

Dėl informacijos laisvės

- Konstitucijos 25 straipsnis laiduoja žmogui teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti. „Žmogui neturi būti kliudoma ieškoti, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas“. Tačiau tame pačiame straipsnyje nurodoma, kad ši laisvė gali būti ribojama įstatymu, jeigu „būtina apsaugoti žmogaus dorovei ar ginti konstitucinei santvarkai. Todėl Laida apie dviejų homoseksualių porų istorijas galėjo būti skelbiama tik atsižvelgiant į įstatymo reikalavimus (privalomai pažymėta specialia žyma ir tam tikru laiku).
- Konstitucinis Teismas 1995 m. balandžio 20 d. nutarime yra išaiškinęs, kad „Radijui ir televizijai dėl jų ypač didelio poveikio plačiai auditorijai, taip pat dėl to, kad radijo ir televizijos programų transliavimo techninės galimybės nėra neribotos, keliami didesni reikalavimai nei kitoms masinės informacijos priemonėms“. Šis išaiškinimas reiškia, kad LRT daromi įstatymų pažeidimai dėl poveikio visuomenei yra vertinamai žymiai jautriau nei kurios nors kitos valstybinės įmonės ar tarnautojo padaryti įstatymų pažeidimai.
- LRT įstatymas (3 str.1 d. ir 4 str.1 d) įpareigoja LRT vadovautis objektyvumo, nešališkumo principais [...], programose turi atsispindėti įvairios pažiūros ir įsitikinimai, dalyvauti jose ir reikšti savo pažiūras turi teisę įvairių įsitikinimų žmonės. Pastaruoju atveju LRT Laidoje buvo pateikta akivaizdžiai tik viena tam tikros grupės asmenų įsitikinimus atspindinti nuomonė. Kitokiai nuomonei pareikšti laidoje LRT galimybės nesudarė. Atsižvelgiant į tai, kad apie 85 proc. Lietuvos gyventojų nepritaria tos pačios lyties asmenų santuokoms („Pew Research Center“ tyrimas), LRT turėjo pareigą pateikti visuomenei ir kitokį požiūrį į laidoje siūlomą šeimos kūrimo ir įsivaikinimo būdą, išsakyti priešingą (nei Laidoje išsakytos) nuomones apie komercinę surogatinę motinystę ir prigimtinę vaikų teisę turėti biologinius tėvus, nuomonę nepritari Laidoje propaguojamai įsivaikinimo, t. y. prekybai vaikais formai, kuri savo turiniu yra amorali (vaikas yra prekė), nes prieštarauja Vaiko teisių konvencijai. Tačiau LRT to nepadarė. Iš to darytina išvada, kad LRT pažeidė LRT įstatymo 3 str. 1 dalies ir 4 str.1 dalies nuostatas.
- Kadangi LRT yra išlaikoma visų Lietuvos piliečių (mokesčių mokėtojų) lėšomis, o šiuo atveju visuomenei yra teikiama informacija tik apie vienos nedidelės grupės žmonių pažiūras ir įsitikinimus, laikytina, kad nacionalinis transliuotojas nesilaiko LRT įstatyme įtvirtintų objektyvumo, demokratijos, nešališkumo principų, neleidžia laidose dalyvauti ir reikšti daugumos visuomenės pažiūras ir įsitikinimus atstovaujantiems žmonėms (3 str. 1 d.). Šiuo atveju laikytina, kad LRT vykdo ne nacionalinio transliuotojo, o tik tam tikros vienos krypties ideologinių nuostatų propagavimo funkcijas.

Pareiškiamo:

Jau nuo 2016 metų visuomeninės organizacijos pareiškimais, raginimais ir peticijomis pradėjo reikšti nepasitenkinimą LRT veikla, nurodydami, kad nacionalinis transliuotojas (LRT) atitrūko nuo visuomenės ir nevykdo savo misijos, kad jis tapo siaurų politinių ir verslo grupių interesų tenkinimo įranku.

2018 m. rugsėjo 19 dieną prie LRT būstinės įvykęs pilietinių organizacijų mitingas reikalavo pašalinti iš darbo nekompetentingus laidų vedėjus, imtis esminės LRT pertvarkos, nagrinėti ne dirbtinai kuriamas, o realias šalies visuomenės aktualijas. Mitinge reikalauta LRT Tarybą keisti visuomeninio transliuotojo kryptį, nutraukti ideologinį ir propagandinį globalistinio lietuvių Tautos ir valstybės likvidavimo projekto aptarnavimą įspėjant, kad neatsižvelgus į teisėtus reikalavimus, bus siekiama šią instituciją masiškai boikotuoti ir reikalauti ženklaus finansavimo mažinimo, nes savo griaunamajai veiklai LRT naudoja ir su šios institucijos veikla nesutinkančios visuomenės pinigais. Reikalauta iš LRT programų bei laidų pašalinti patyčias, išgyvendinti neprofesionalų, žurnalistų etikos principus pažeidžiantį laidų vedėjų elgesį, siekti nuomonių įvairovės, laidose suteikti galimybę išsakyti alternatyvias, demokratijai ir žmogaus teisėms neprieštaraujančias pažiūras. Tačiau pastarojo metu laidos rodo, jog aptariama LRT ardomoji veikla tik stiprėja, o mitingai su tais pačiais reikalavimais LRT kartojasi.

Todėl reikalaujame, kad Nacionalinis transliuotojas reguliariai kartą per savaitę atnaujintų dėl nuomonių cenzūros faktiškai panaikintą laidą „Atgimimo banga“, kurioje savo nuomones aktualiais valstybei ir

visuomenei klausimais galėtų išsakyti laisvės kovotojai, profsajungų, mokslo, medicinos, Bažnyčios, Sąjūdžio ir įvairių patriotinių organizacijų atstovai, nesutinkantys su LRT propaguojama neomarksistine, antikrikščioniška genderizmo ideologija, tačiau pripažįstantys Lietuvos integracijos į NATO bei Euroatlantines struktūras svarbą ir pasisakantys už glaudesnę Lietuvos bendradarbiavimą su Europos Sąjunga, siekiant jos reformavimo į lygiateisių nacionalinių valstybių sąjungą.

Esame įsitikinę, jog akivaizdus LRT politinis ir ideologinis angažuotumas, sąlygojantis LRT laidas, kuriose didinamas visuomenės susipriešinimas, skatinamas Lietuvos išvalstybinimas, šeimos instituto griovimas ir patyčios, nebus pašalintas kol nacionaliniam transliuotojui atstovaus dabartinė LRT taryba ir LRT vadovybė. Todėl siekiant užkirsti kelią teisinio nihilizmo propagavimui Nacionalinio transliuotojo laidose, taip pat atsižvelgiant į kai kurių LRT laidų keliamą pavojų valstybės teisiniam tikrumui ir jos teisiniam saugumui, raginame Lietuvos Respublikos Prezidentą ir Lietuvos Respublikos Seimą iš esmės sustiprinti LRT veiklos priežiūrą, pašalinant iš LRT Tarybos narius (deleguotus Prezidento ir Seimo), kurie toleruoja LRT įstatymų pažeidimus ir netgi pritaria žodžio bei įsitikinimų laisvės suvaržymams LRT.

TAUTOS FORUMAS

*Rezoliucija priimta Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Trakų, Šiaulių ir Panevėžio forumų bendru sutarimu.
Tvirtinu: Vilniaus forumo atstovas*

Arnas Simutis.

Rezoliucijai pritaria:

*Lietuvos žmogaus teisių asociacija
Piliečių gynimo paramos fondas
Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija
Lietuvos Helsinkio grupė*